

L'ocupació dels territoris palestins, atzucac israelià

El conflicte no és de Palestina amb Israel ni viceversa, sinó entre les elits israelianes.

L'anàlisi de les posicions dels actors enfrontats al conflicte a Palestina es fa cada cop més difícil. Ja fa molt de temps que ens enfrontem a unes dinàmiques, sobretot les lligades a les decisions dels governs israelians, incomprensibles des de la lògica d'un conflicte entre israelians i palestins.

Els assassinats dels dirigents de Hamàs, les provocacions i les amenaces contínues, la destrucció i els càstigs a la població no porten altra cosa que més atemptats i morts. Però és més: quina lògica té avui dia un projecte colonial a Palestina com continua sent el sionisme?

Les elits d'Israel. Aquesta és la pregunta essencial que cal respondre per a comprendre la situació a Palestina. El problema és que a primer cop d'ull no és fàcil veure cap raó per mantenir l'ocupació de la franja de Gaza, de Cisjordània i de Jerusalem est: no hi ha riqueses; el control dels pocs recursos valuosos, com l'aigua, ja està en mans dels israelians; no hi ha una amenaça creïble, ja que la diferència de poder entre israelians i palestins és abismal.

Al contrari, són els palestins els qui estan permanentment amenaçats; el colonialisme en un món globalitzat no té

sentit i ja no és necessari per als interessos del capital; i la població israeliana també paga un preu alt en vides humanes i en diners per l'ocupació. Finalment, està clar que l'ocupació israeliana dels territoris palestins no fa altra cosa que alimentar el terrorisme, la inseguretat i la inestabilitat a Palestina, a Israel, a Orient Mitjà i al món.

La manca de respostes, en moltes ocasions, porta els analistes a parlar d'un conflicte ètnic lligat als odis entre les dues comunitats, o d'altres parlen d'un conflicte religiós, o d'un conflicte enquistat en la història, com si aquestes descripcions per si soles ja justificuessin les morts, la destrucció i la violència. Però ni els conflictes es mantenen sense causes ni els governs assassinen, castiguen la població i ocupen territoris si no tenen uns objectius concrets.

Per a comprendre els objectius dels governs israelians quan porten a terme aquestes polítiques és necessari analitzar les divisions al si de la societat israeliana i de les elits que competeixen entre si per l'acumulació de poder i de capital. Una premissa necessària per a l'anàlisi és recordar que la funció de les elits és l'acumulació de poder, i de capital com un recurs més de poder. Aquesta acumulació no és mai absoluta, sinó que és relativa, ja que es produeix en un marc competitiu i la mesura del poder/capital propi sempre és en comparació amb els altres.

Partint d'aquesta base, és fàcil apreciar que a Israel els principals recursos en termes de poder/capital no s'han de buscar en els territoris ocupats palestins,

sinó en Israel mateix i en el sistema internacional globalitzat. Per tant, la principal competició, com que sempre cerca el poder, es produirà entre els actors israelians al si de la societat israeliana per controlar els recursos interiors i exteriors que els permeten acumular poder. D'aquesta forma, veurem que, en l'actualitat, el conflicte dels israelians amb els palestins és un àmbit més, molt important però no l'únic ni de bon tros, en la competició dels distints sectors de la societat israeliana que es disputen el poder/capital.

El conflicte dels israelians amb els palestins ja fa molt que va acabar. Des de la creació de l'estat d'Israel, les elits israelianes van deixar de necessitar el que podien oferir els palestins o les terres palestines com a recursos en termes de poder. La competició pel poder a Israel té molt poc a buscar als territoris palestins. Els recursos de poder es troben en un altre lloc, no en la misèria de la franja de Gaza, ni en la pobresa de Cisjordània o dels barris de Jerusalem est. Els recursos de poder es troben al mateix Israel i als països desenvolupats, començant per la potència nord-americana. Per a les elits israelianes els territoris palestins no tenen cap valor.

En canvi, el que sí que té valor per si mateix és el conflicte, la militarització de la vida política israeliana i d'Orient Mitjà, i el control de l'estat, l'economia i la societat israelianes per part de les elits lligades al complex militar i industrial. I aquest és un conflicte d'israelians amb israelians. Així, l'ocupació dels territoris palestins i el projecte colonial a Cisjordània i Jerusalem est no

son altra cosa que instruments en mans de les elits israelianes en un conflicte pel poder entre elles mateixes. Els palestins són objectes, no subjectes d'aquest conflicte. I el poble israelià, també.

Palestina-Israel. El conflicte dels israelians amb els palestins ja va acabar fa molt de temps. Ara el que queda és un conflicte israelià, i també un conflicte dels palestins amb els israelians, no dels israelians amb els palestins. Aquest segon conflicte és el de la reclamació dels palestins dels seus drets, però les dinàmiques de poder es mouen a l'altre conflicte, el de les elits israelianes, i la resistència palestina ha quedat rebaixada a ser una arma que unes elits israelianes utilitzen contra unes altres elits, també israelianes.

La posició palestina, des de l'extrema debilitat, és terriblement difícil i impotent. Els palestins s'han vist obligats a anar modificant els seus objectius a mesura que s'agreujava la seva debilitat en relació a Israel, i han anat quedant cada vegada més marginats del mateix procés del conflicte per la poca influència que poden exercir-hi.

Pel que fa als objectius, la meta inicial palestina de permanència en la seva terra i d'independència política amb la construcció d'un estat no confessional i no ètnic, s'ha vist reduïda al projecte de creació d'un estat ètnic palestí en el 20 % del territori en el qual vivien. La renúncia palestina va ser forçada per la debilitat i pel pragmatisme. Aquesta renúncia és tant més greu perquè implica la pèrdua del dret de milions de persones al retorn a les seves cases i les seves terres i, és més, també suposa el reconeixement explícit del dret de conquesta dels sionistes que els en van expulsar. Els palestins, des de la debilitat, no poden negociar perquè no tenen cap carta a jugar sobre la taula.

No obstant això, des de fa ja més de deu anys es parla de procés de pau en el conflicte de Palestina i de negociació en el marc del procés de pau. Si els palestins no tenen capacitat de negociació, qui s'asseu a la taula per jugar amb el futur d'Israel i Palestina? La negociació i el conflicte determinants s'estan produint entre els qui tenen poder: les elits israelianes i també, de segones, les nord-americanes.

Les tensions entre les elits israelianes. Històricament, el desenvolupament econòmic israelià, basat en bona part en els recursos exteriors, va provocar l'aparició d'una capa de professionals i de classe mitjana i alta orientada cap a la liberalització econòmica i cap a la inclusió en el mercat global. Aquestes elits havien aconseguit el poder econòmic i polític aprofitant els mecanismes de l'estat fort construït pel sionisme. No obstant això, una vegada assentades en el control del poder/capital ja no van necessitar l'estat i van iniciar el mateix curs que les elits de la majoria d'economies desenvolupades, impulsant la reducció de l'estat per assegurar el control del poder/capital en mans d'aquells que l'havien acumulat i liberalitzant els mercats per facilitar l'atracció de capital exterior i permetre al gran capital israelià competir en el mercat mundial.

Les polítiques marcades pel neoliberalisme imperant en els anys vuitanta i noranta es deixen sentir en el debilitament de l'estat i de les poderoses institucions creades pel laborisme, i també es reflecteixen en la defensa d'un menor intervencionisme estatal en l'economia, que implica privatitzacions i la disminució dels subsidis a la colonització dels territoris ocupats. Aquesta elit israeliana també reclama els canvis necessaris per a no quedar apartada del circuit financer internacional i per a mantenir la seva posició de privilegi i de control del poder/capital. El primer i més important d'aquests canvis és solucionar el conflicte amb els àrabs per a aconseguir l'estabilització de la regió.

No obstant això, al si d'aquestes mateixes elits també es poden trobar sectors, el principal, el complex militar-industrial, que encara necessita les institucions de l'estat i del sionisme per a acumular i concentrar poder/capital. Coincidint amb el model de les economies desenvolupades i militaritzades, com l'alemanya en els anys trenta, la soviètica i la nord-americana en distints moments de la guerra freda, i la nord-americana també en l'actualitat,

amb l'administració de George W. Bush, l'economia israeliana utilitza les polítiques keynesianes per a extreure el poder/capital de la població i concentrar-lo en mans del complex militar-industrial. Els sectors lligats al complex militar-industrial es beneficien directament del conflicte, de l'ocupació militar dels territoris àrabs i de la colonització, ja que sense el conflicte permanent la societat no admetria l'espoliació keynesiana dels seus recursos per part de l'estat, i menys sense les contrapartides de l'estat del benestar.

La concentració de poder/capital en mans d'aquests sectors els ha dotat d'una gran influència en la política israeliana, com demostren els nombrosos militars d'alta graduació que han estat primers ministres i que formen part de la classe dirigent. El complex militar-industrial, que a més té una relació molt estreta amb el complex militar-industrial nord-americà, s'ha convertit en un obstacle per a la pau. La pau causaria una important disminució dels pressupostos dedicats al camp militar i, segurament el més greu, apartaria els militars del poder polític. En un context pacífic, de relacions normalitzades amb els estats àrabs i amb altres prioritats que la seguretat i la colonització, l'aclaparadora presència de militars en les institucions polítiques, com en l'actualitat, seria considerada una greu amenaça a la democràcia.

En aquest context de competència entre elits, també s'ha de tenir en compte que hi ha un important grup que encara necessita l'estat i les institucions del sionisme per a concentrar poder/capital i competir amb les elits askenazis dels pares de la pàtria. Els arribats a Israel després de la fundació de l'estat, principalment els sefardites en els anys cinquanta i els jueus de la desapareguda Unió Soviètica en els anys noranta, no van poder ocupar un lloc entre l'elit que havia construït i controlava les institucions polítiques i econòmiques. L'accés al poder/capital acumulat i concentrat per l'estat estava reservat a les elits askenazis. Per a sefardites i immigrants de la vella URSS, la forma més fàcil de competir pel poder/capital era a través del seu pes electoral, la qual cosa els va permetre accedir a cada vegada

major parcel·les de l'estat i, a través d'elles, acostar-se al control del poder/capital extret de la societat.

Aquests sectors estaven en una posició difícil per a competir amb les elits askenazis en l'àmbit privat, ja que s'havien avançat en el procés d'apropiació del poder/capital. Per aquesta raó, les elits sefardites i russes, que en teoria haurien de ser les més allunyades del fonamentalisme sionista per ser les novingudes i perquè la seva immigració no va ser ideològica, en moltes ocasions es converteixen en les principals defensores de la colonització dels territoris palestins, ja que això implica el manteniment de l'estat fort, intervencionista i keynesià: l'estat que necessiten per poder competir amb les elits askenazis en el procés d'acumulació de poder/capital.

Les capes populars de la societat, en la seva majoria sefardites i russes però també bona part de la població askenazi que no va poder arribar a formar part de la burgesia, menys afavorides econòmicament i allunyades de l'elit burgesa, viuen com una amenaça la liberalització econòmica i la inclusió en el mercat global. Els sectors de la societat israeliana que estan menys preparats per a competir en el mercat mundial, més que avantatges veuen amenaces en la liberalització econòmica. Aquestes capes

de població necessiten mantenir el màxim possible la protecció de l'estat i de les fronteres econòmiques davant de la competència internacional. No obstant això, aquests mateixos sectors són els que sofreixen d'una forma més dura les crisis econòmiques i la desviació dels recursos estatals a les necessitats militars i a la colonització dels territoris ocupats.

Des de finals dels anys vuitanta, la colonització dels territoris ocupats i la resistència palestina empitjoren els problemes econòmics d'Israel. El cost de la construcció d'assentaments colonials, del mur de separació i de la repressió a Gaza i Cisjordània suscita cada vegada més discussió i dubtes sobre la capacitat d'Israel d'afrontar les necessitats econòmiques de la població israeliana i l'ocupació de la Franja de Gaza, Cisjordània i Jerusalem est al mateix temps. Segons algunes veus, el problema no es planteja en termes de necessitat de territori per a allotjar-hi els colons, sinó en termes de necessitat de recursos dins d'Israel per a desenvolupar l'economia, crear llocs de feina i donar resposta a les necessitats de la població. Bona part d'aquests recursos han d'arribar de l'exterior i del pressupost gastat en els territoris ocupats, i per a poder atraure més recursos i dedicar-los a la crisi econòmica israeliana s'ha d'acabar l'ocupació dels territoris palestins.

El Govern israelià, davant els atacs de terroristes palestins patits pel seu poble, s'ha vist en l'obligació d'alçar un mur de seguretat que serveixi per controlar el flux de persones a Jerusalem. Les imatges dels tancs, vigilants, són ben usuals. A la pàgina següent, una de les operacions de l'exèrcit israelià al Líban, on s'amaguen molts dels activistes de Hezbol·lah.

La societat israeliana està dividida per importants diferències en la forma de rebre els canvis del sistema internacional i també en els interessos i les esperances de futur. Aquestes discrepàncies s'expressen en fractures de classe i també en contradiccions al seu si. Les tensions entre les necessitats econòmiques de les distintes capes socials i la lluita pel poder entre les elits es trasllada d'una forma directa al debat ideològic nacionalista. L'ocupació dels territoris palestins es converteix en una arma que els uns utilitzen per defensar els seus interessos, i que els altres necessiten embeinar perquè els perjudica.

Els distintes interessos d'alguns sectors de la societat israeliana han conduït a diferències importants tant en els objectius com en la forma d'afrontar el conflicte. El futur de Palestina enfronta els sectors de la política israeliana i nord-americana, que opinen que els seus interessos estarien més protegits amb la pau, i els qui mantenen l'objectiu de la construcció del Gran Israel en tot Palestina, i les decisions dels governs depenen de la influència de cada un d'aquests sectors; per aquest motiu es porten a terme polítiques no sempre coincidents en els seus objectius o fins i tot contradictòries.

En l'actualitat podem distingir entre quatre grups amb objectius i propostes distintes respecte als territoris ocupats i el futur d'Israel i Palestina: la dreta

ultranacionalista, els qui van signar els acords de Ginebra, l'aparell del Partit Laborista i la minoria anticolonial.

Els principals partits de l'actual Govern agrupen la dreta ultranacionalista. Aquests grups continuen defensant la colonització de tot el territori palestí, perquè això significa mantenir el conflicte permanent i sense perspectives de final tant amb els palestins com amb els estats àrabs. Segurament és aquest, el conflicte permanent, el principal interès de les elits israelianes que defensen l'objectiu colonial i la neteja ètnica, ja que és el conflicte i no el control dels recursos i la terra dels territoris ocupats el que facilita l'acumulació de poder/capital en les seves mans.

Els sectors que defensen els acords de Ginebra no posen en dubte la ideologia sionista, tan sols dubten que el colonialisme i l'ocupació territorial siguin útils en l'actual context de globalització del capital, del poder i de les relacions de producció. Al contrari, com hem comentat, per a aquests sectors el conflicte és una rèmora en el seu procés d'acumulació de poder/capital, raó per la qual s'ha d'acabar arribant a un acord amb els palestins. No obstant això, a diferència del Likud i del Partit Laborista, són conscients que aquest acord no es pot imposar i que necessita superar el rebuig palestí, perquè d'una altra forma sempre sorgirà una generació de palestins disposada a resistir. Els acords de Ginebra

són un intent de reforçar la seva posició en el debat israelià.

La minoria anticolonial s'oposa al nacionalisme sionista i considera que el conflicte no finalitzarà fins que tots els habitants de Palestina siguin ciutadans del mateix estat en peu d'igualtat. Des d'aquesta perspectiva, un estat ètnic i colonial serà sempre una font de conflicte i el seu futur serà inevitablement antidemocràtic. En l'actualitat, la minoria palestina d'Israel ja està en una posició subordinada i amb els seus drets minvats en un estat que es defineix des de la seva fundació com un estat per al poble jueu. A la incompatibilitat entre l'ètnicitat de l'estat i la democràcia se li afegeix la política repressiva i colonial que Israel practica en la franja de Gaza, Cisjordània i Jerusalem. Segons aquests sectors, molt minoritaris i dèbils, cal una transició a un estat binacional basat en la ciutadania i no en l'adscripció ètnica.

Un últim sector en lliça, dels més poderosos, és el que representa l'aparell del Partit Laborista, en què es reproduïxen les contradiccions dels distintes sectors de la burgesia israeliana més lligada al poder històric dels fundadors d'Israel. En l'aparell del partit xoquen els interessos dels sectors que necessiten la reducció de l'estat per a assegurar el seu poder i per a inserir-se en els circuits globals, i també les elits lligades al *lobby* militar-industrial. Aquestes tensions produeixen polítiques contradictòries i propostes que es queden a mitges, i que sense ser tan dures com les del Likud tampoc no poden oferir una solució acceptable per als palestins com els acords de Ginebra.

Els palestins, els més dèbils, no són més que un peó en les mans dels israelians que es disputen la capacitat d'acumulació de poder/capital, i aquest no es troba a Palestina sinó a Israel. L'ocupació, els *progroms* contra els palestins, els assassinats, la misèria, i també el terrorisme i les víctimes israelianes continuaran mentre la política israeliana estigui dominada per aquells que es beneficien amb el conflicte.

Ferran Izquierdo Brichs

*Professor de Relacions Internacionals,
Universitat Autònoma de Barcelona*